

Jornada el dret dels infants a la ciutat

Millorem el nostre espai públic amb
'Camí escolar, espai amic' i altres experiències

#InfanciaIciutat

institut
**Infància i
adolescència**

Ajuntament de
Barcelona

**ESPAIS DE TROBADA I DE JOC AL CARRER I A LES
PLACES: COM CONVIUEN ELS DIVERSOS USOS?
QUÈ CAL PER JUGAR? QUÈ NECESSITEN ELS
ADOLESCENTS? I LA MIRADA DE GÈNERE?**

Taller 2

A la Jornada ["El dret dels infants a la ciutat"](#), co-organitzada per l'Institut Infància i Adolescència de Barcelona i l'Institut Municipal d'Educació de Barcelona (IMEB) el 15 de desembre del 2016, es van desenvolupar 4 tallers sobre espai públic, infància i adolescència. L'objectiu dels tallers era **d'obrir el debat amb la ciutadania a l'entorn dels obstacles i oportunitats que ofereix la ciutat per avançar en millores en l'espai públic que facin de la ciutat un espai més amable per créixer i viure la infància i l'adolescència**. Aquí teniu la relatoria del Taller 2.

ESPAIS DE TROBADA I DE JOC AL CARRER I A LES PLACES: COM CONVIUEN ELS DIVERSOS USOS? QUÈ CAL PER JUGAR? QUÈ NECESSITEN ELS ADOLESCENTS? I LA MIRADA DE GÈNERE?

[Elena Guim](#), és arquitecta especialitzada en espai públic, infància i participació. Investigadora col·laboradora de l'Institut Infància i Adolescència. Fundadora d'Arquect. Sòcia fundadora de La pell de la ciutat, SCCL. Ajudant de recerca de la UOC en el projecte europeu H2020 "CUIDAR: Cultures de resiliència d'infants i joves en situacions de desastre".

Elena Guim va iniciar la seva intervenció demanant a les persones assistents que fessin un breu exercici de memòria recordant un moment de joc al carrer de la seva infantesa. Amb aquest exercici va voler situar als assistents en el lloc des d'on creu que els adults han de situar-se a l'hora de prendre decisions sobre temes que afecten als infants i adolescents, destacant la importància de posar-se en el lloc de l'altre i de tenir present la veu i la mirada dels infants i adolescents en la construcció de la ciutat.

Va emmarcar la ponència partint de la situació actual on destacava la pèrdua de protagonisme de les persones davant del capital i va reivindicar el **dret a la ciutat** de Lefebvre, defensant l'apropiació i transformació col·lectives de la ciutat, i la recuperació del paper protagonista en la **construcció de la vida col·lectiva**.

D'acord amb l'objectiu de la jornada va voler emfasitzar el dret a la ciutat dels infants i adolescents i ho va fer destacant tres articles de la **Convenció dels Drets dels Infants**, el dret a ser escoltats i a participar, el dret a la llibertat d'expressió i el dret al joc.

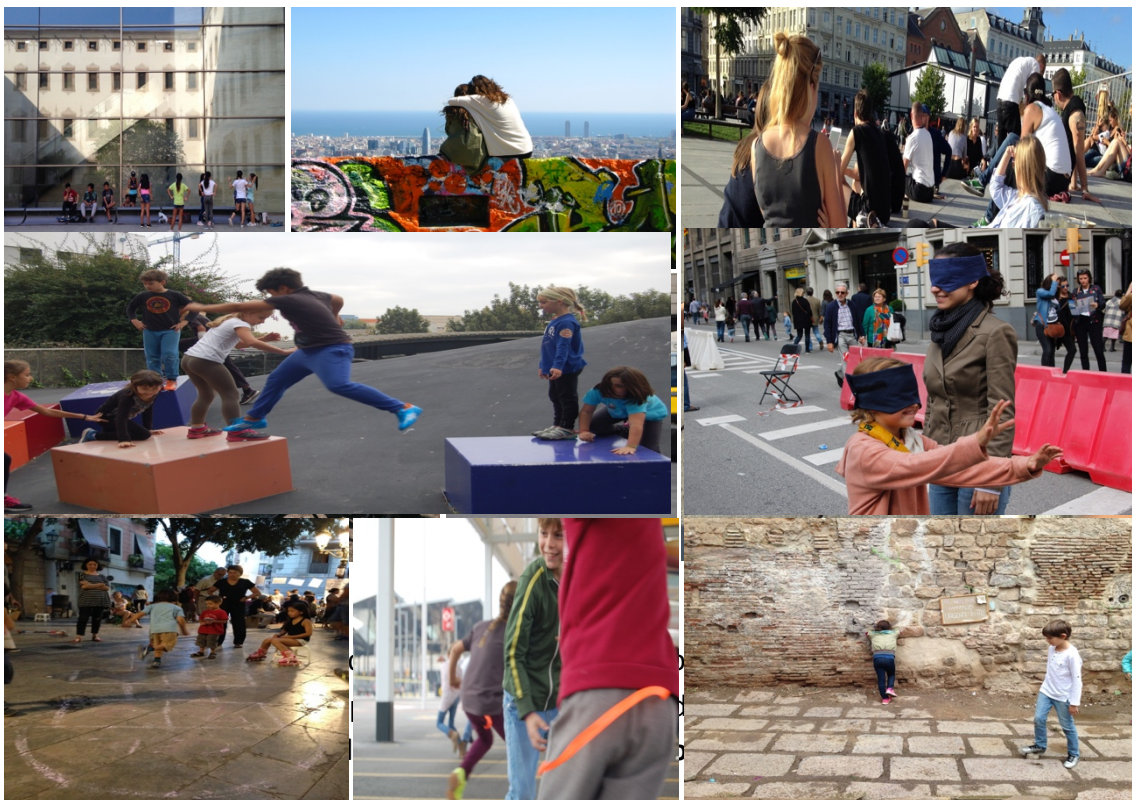
Va destacar la necessitat de situar la vida al centre en la construcció col·lectiva de la ciutat perquè la ciutat ha de garantir el **desenvolupament de la vida quotidiana de les persones** i en concret de les persones menors d'edat.

Tal com s'havia dit durant la jornada, un bon indicador de de la qualitat de la vida social d'una comunitat és la presència dels infants al carrer. Això li va donar peu a preguntar-se com es relacionen els nens, nenes i adolescents amb la ciutat. Segons Guim, els infants i adolescents es relacionen amb la ciutat apropiant-se-la, apropiant-se dels seus carrers i places per jugar, per estar, per ser, per créixer. I ho fan jugant, **el joc com a font de coneixement i de descoberta**. L'experiència del joc connecta el cos i l'espai i permet que els infants se'l facin seu.

Guim va comentar que els infants comencen a jugar de forma natural i espontània quan estan amb altres nens i nenes per això és important trobar-se, compartir el mateix espai. El fet de trobar-se a l'espai permet que aquest espai sigui un **territori generador de relacions i aprenentatge**.

Va destacar la importància de l'ús de l'espai que han fet els jocs tradicionals, on tot l'espai era el terreny de joc sense la necessitat d'espais específics pel joc.

Sobre l'apropiació que fan els adolescents de l'espai públic va dir que aquests ho fan negociant l'ús de l'espai de forma individual. Ens va dir que pels adolescents és molt important la **connexió emocional amb el lloc i la territorialitat** d'aquest lloc perquè els permet percebre'l com emocionalment segur. **Busquen trobar-se amb els amics i amigues, la construcció d'identitats personals i col·lectives i un lloc d'autonomia**.

la diversitat de persones i usos al llarg del dia per aconseguir superar les fronteres de la segregació espacial i la dels seus habitants. La ciutat ha de permetre que tingui lloc la vida i per tant ha d'oferir espais socials, espais de trànsit i espais de natura.

Elena Guim va concloure la seva intervenció dient que **les bones ciutats ofereixen oportunitats pel joc i l'expressió corporal incorporades a la seva infraestructura urbana**. Les solucions més senzilles són les més convenientes.

Jornada el dret dels infants a la ciutat

Objectius

Objectiu 1: Posar en valor la diversitat de l'espai públic i *empoderar* els infants i adolescents perquè s'involucrin de manera activa i compromesa en el disseny del seu hàbitat.

Objectiu 2: Incloure el cicle de vida de la infància i de l'adolescència en la planificació urbana acompanyada d'unes polítiques públiques que garanteixin als infants l'exercici dels seus drets.

Objectiu 3: Construir espais de joc i de trobada fent més poroses les fronteres que divideixen els diversos espais públics.

Jornada El dret dels infants a la ciutat

TREBALL PER GRUPS

Aquest és l'exercici que vàrem proposar als 4 grups de treball que es van formar. Respecte a cada un dels objectius plantejats els preguntàvem: 1) Esteu d'acord amb objectiu plantejat? Penseu que cal reformular-lo, ampliar-lo? 2) Quins són els principals obstacles o dificultats a la ciutat de BCN per assolir l'objectiu plantejat? 3) Quines són les principals oportunitats o avantatges que ofereix la ciutat de BCN per assolir l'objectiu proposat? 4) Quines penseu que haurien de ser les actuacions prioritàries per tal d'assolir l'objectiu plantejat? I aquestes varen ser les respostes que vàrem obtenir dels 4 grups de treball:

RESULTATS DE LA DISCUSSIÓ

OBJECTIU 1: Posar en valor la diversitat de l'espai públic i *empoderar* els infants i adolescents perquè s'involucrin de manera activa i compromesa en el disseny del seu hàbitat.

El primer dels objectius el van discutir un dels grups del taller

ACORD AMB L'OBJECTIU?

El grup va posar de manifest la necessitat d'ampliar el concepte de **diversitat també en la infància i l'adolescència** (diversitat humana). També es va debatre sobre la paraula ***empoderar***, que es va definir com "donar espai per desenvolupar el propi poder". Finalment es va voler incidir en la idea que més enllà d'involucrar-se en el disseny del seu hàbitat, cal també **adquirir compromís, responsabilitat i respecte en el manteniment d'allò comú**.

DIFICULTATS

Entre les principals dificultats que van destacar el grup 1 per *empoderar* els infants i adolescents perquè s'involucrin en el disseny del seu hàbitat es va destacar la **normativa i burocràcia** existents en l'actualitat, molt limitants. Un altre aspecte avaluat negativament és l'excessiva **valoració del risc** i la **sobreprotecció** de la infància,

que en limita l'autonomia. També es va remarcar la **insuficient disponibilitat de temps i d'espais per a la participació ciutadana** i, també, de la infància i l'adolescència. La darrera dificultat que es va

esmentar és la **manca de costum d'infants i adolescents de participar**, fet que s'hauria d'abordar per poder implicar-los activament en el disseny de l'espai públic.

OPORTUNITATS

El grup va destacar que existeixen diversos aspectes que possibiliten que aquest objectiu sigui factible. Entre les principals oportunitats es va esmentar que cada vegada hi ha **més professionals que saben acompanyar els processos participatius** i, especialment aquells que compten amb la infància i adolescència. El context de **renovació pedagògica sembla poder afavorir aquest canvi** i es va destacar que els canvis pedagògics i la recuperació de pedagogies més lliures porta a una major participació dels infants i adolescents en la seva quotidianitat. Finalment, la tendència a introduir la **diversitat en els usos dels espais** també es veu com una oportunitat.

ACCIONS PRIORITÀRIES

Entre les accions prioritàries per l'assoliment d'aquest objectiu es va destacar la necessitat **d'incorporar en els processos totes les persones** i agents incloent els arquitectes. En segon lloc, es va parlar de **no normativitzar** allò que s'està creant comunitàriament. Una tercera acció és fomentar la **recuperació del contacte amb la natura**. I, per últim, **generar espais de participació específics per a la infància i l'adolescència**.

OBJECTIU 2: Incloure el cicle de vida de la infància i de l'adolescència en la planificació urbana acompanyada d'unes polítiques públiques que garanteixin als infants l'exercici dels seus drets.

El segon dels objectius el van discutir un dels grups del taller.

ACORD AMB L'OBJECTIU?

El grup va iniciar el debat volent concretar què s'entenia per **cicle de vida**, que es va formular com "incloure les necessitats, interessos físics, emocionals de la infància i l'adolescència mostrant la diversitat d'edats i de processos".

DIFICULTATS

Entre les principals dificultats per incorporar el cicle de vida de la infància i l'adolescència en la planificació urbana juntament amb la garantia de l'exercici dels seus drets, el grup va destacar com a principal aspecte negatiu la **invisibilitat dels infants i adolescents**. En segon lloc es va comentar que **manca una diversitat efectiva d'espais de joc, de zones verdes i de llocs per a l'exploració**. De fet, es va destacar que **la ciutat no està pensada per als infants** sinó per a la gent adulta i per cobrir les seves necessitats de seguretat, amb estructures urbanes molt definides i rígides. Això comporta una **gran dificultat d'infants i adolescents per relacionar-se amb la ciutat**. Finalment, un darrer obstacle a destacar va ser plantejar si **hi ha zones segures amb perspectiva de gènere** i per tant si la ciutat és segura per a les dones i, en conseqüència, també per a infants i adolescents.

OPORTUNITATS

Entre les oportunitats més destacades per assolir aquest objectiu hi va haver el fet que a la ciutat hi ha una **gran diversitat d'activitats infantils i culturals**. També es va veure com a una avantatge l'existència d'una **diversitat multicultural que fomenta la riquesa en les relacions personals**. Com en el grup 1, es va considerar una oportunitat que a la ciutat hi estiguin emergint **nous projectes i professionals**, així com un **replantejament multidisciplinar de l'espai públic**.

ACCIONS PRIORITÀRIES

Entre les accions prioritàries per incorporar el cicle de vida de la infància i l'adolescència en la planificació urbana així com la garantia de l'exercici dels seus drets, els participants en el grup 2 van destacar la necessitat de **canviar la mirada de les polítiques públiques i posar en el centre d'aquestes la infància i l'adolescència**. Per tal de garantir els seus drets es va considerar necessari fer accions específiques en l'espai públic com ara **pacificar i peatonalitzar el carrer**, així com **aprofitar la pròpia estructura urbana per fer les accions**. Per últim es va destacar que caldria **promoure accions de participació d'infants i adolescents en el disseny de la ciutat**.

OBJECTIU 3: Construir espais de joc i de trobada fent més poroses les fronteres que divideixen els diversos espais públics.

El tercer dels objectius el van discutir tres dels grups del taller. Relatem les aportacions de manera conjunta.

ACORD AMB L'OBJECTIU?

En relació a la formulació de l'objectiu, els tres grups van coincidir en dos temes de debat. El primer va consistir en **no limitar l'objectiu a la construcció de nous espais**, sinó en **readaptar** els espais de joc i de trobada ja existents, conceptualitzant-los com espais menys tancats que els actuals i amb més facilitat per entrar i sortir. En aquesta mateixa línia, un dels grups proposava que s'observin els **usos espontanis** d'espais per joc i trobada per **reforçar-los** amb petites intervencions. El segon tema de debat va ser el concepte "**porós**", del qual es van buscar sinònims com ara permeabilitat, coherència, interrelació, comunicació entre espais, ...

DIFICULTATS

Entre els obstacles que es van destacar hi va haver algunes coincidències amb els grups anteriors, amb aspectes com que la gestió de l'espai públic es fa a partir de la **por** i la **sobreprotecció** dels infants i adolescents. També van destacar l'existència de **traves legals i**

administratives així com la **hiperreglamentació**. Una rigidesa que es manifesta, per exemple, en què els elements de l'espai públic estiguin molt concretats i dirigits a usos i edats predefinits. Un exemple és la insuficiència d'espais on estar i jugar, no només per transitar o per terrasses.

Un altre aspecte que comporta dificultats per fer més porós l'espai públic és la **intolerància a la convivència**, així com les conseqüències d'una educació excessivament individualista. De fet, **compartir l'espai per a diferents usos i a diferents edats sembla ser una de les situacions més difícils d'abordar**, per la qual cosa en els grups es va posar de manifest la necessitat de generar més respecte per compartir l'espai.

OPORTUNITATS

Els tres grups van coincidir en què la ciutat compta amb grans avantatges que poden permetre assolir aquest objectiu. Entre d'altres, es va destacar el **clima**, que permet fer vida a l'espai públic; la **diversitat de persones** i la riquesa relacional que això

comporta; la **diversitat d'espais d'ús lliure**, des de la platja a la muntanya. En aquest sentit, els participants veien l'oportunitat **d'aprofitar les iniciatives d'apropiació espontània d'espais per afavorir-ho**. De fet, els infants són experts en trobar oportunitats i espais de joc, per la qual cosa s'hauria de **potenciar aquesta descoberta i apropiació de la ciutat**.

Una oportunitat destacada és **l'existència d'espais sense edificar** i es proposava que, en comptes de construir-hi més, es poden convertir en espais de joc i de trobada, com ara els espais del pla buits o els interiors d'illa.

Finalment, i de la mateixa manera que ho feien els grups anterior, els participants coincidien en **l'oportunitat del moment**, en què hi ha iniciatives i voluntat de canvi en aquest sentit.

ACCIONS PRIORITÀRIES

Entre les accions prioritàries n'hi ha **específiques de disseny de l'espai públic**, com ara eliminar les tanques i fronteres entre els espais, de manera que es pugui utilitzar l'espai públic més lliurement. També hi ha propostes relatives a l'ampliació de les voreres, la millora del transport públic o el foment dels busos de barri. En una línia similar, es proposa d'aprofitar la proximitat d'espais per no crear fronteres i que en flueixi la convivència. Precisament el tema de la convivència és una finalitat destacada, per la qual es veu necessari **educar i conscienciar en la coresponsabilitat de l'espai públic**.

Per tal de fer-ho possible es considera necessari **prioritzar les persones** en el disseny de la ciutat, un disseny que ha de comptar amb la **implicació de tots els agents**, inclosos els educatius.